

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
YVES BOT
της 2ας Απριλίου 2014¹

Υπόθεση C-112/13

A
κατά
B κ.λπ.

[αίτηση του Oberster Gerichtshof (Αυστρία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης — Κανονισμός (ΕΚ) 44/2001 — Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις — Διεθνής δικαιοδοσία — Παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας σε περίπτωση παραστάσεως του εναγομένου — Επίτροπος απόντος εναγομένου — Άρθρο 47 του Χάρτη — Υπεροχή του δικαίου της Ένωσης»

1. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο καλείται καταρχάς να αποφανθεί αν η παράσταση του επιτρόπου απόντος εναγομένου, ο οποίος διορίστηκε σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, συνιστά παράσταση κατά την έννοια του άρθρου 24 του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις².
2. Η σημασία του ζητήματος αυτού έγκειται στο ότι η παράσταση, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, συνεπάγεται άνευ άλλου τινός την παρέκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου που έχει επιληφθεί της υποθέσεως, μολονότι το δικαστήριο αυτό δεν θα είχε διεθνή δικαιοδοσία βάσει των κανόνων που θεσπίστηκαν με τον κανονισμό 44/2001.
3. Εν συνεχεία, το Oberster Gerichtshof (ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο, Αυστρία) διερωτάται αν τα εθνικά δικαστήρια υποχρεούνται, δυνάμει της αρχής της ισοδυναμίας, να υποβάλουν ερώτημα σε συνταγματικό δικαστήριο όσον αφορά το αν είναι σύμφωνος με υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνα δικαίου εθνικός νόμος ο οποίος αντιβαίνει, κατ' αυτά, στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), με σκοπό την ακύρωση του νόμου αυτού, και όχι απλώς να μην τον εφαρμόσουν εν προκειμένω, σύμφωνα με την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης.
4. Στις προτάσεις αυτές θα εκθέσω τους λόγους για τους οποίους φρονώ ότι το άρθρο 24 του κανονισμού 44/2001, εξεταζόμενο με γνώμονα το άρθρο 47 του Χάρτη, έχει την έννοια ότι η ενώπιον εθνικού δικαστηρίου παράσταση του επιτρόπου απόντος εναγομένου, ο οποίος διορίστηκε σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, δεν αποτελεί παράσταση κατά την έννοια του άρθρου 24 του κανονισμού αυτού.
5. Εν συνεχεία, θα εξηγήσω τους λόγους για τους οποίους φρονώ ότι, εντός του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, η αρχή της ισοδυναμίας, σε περιστάσεις ανάλογες αυτών της υποθέσεως της κύριας δίκης, δεν επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια να υποβάλλουν ερώτημα σε συνταγματικό δικαστήριο όσον αφορά τον σύμφωνο με το δίκαιο της Ένωσης χαρακτήρα εθνικού νόμου που

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — ΕΕ 2001, L 12, σ. 1.

εκτιμούν ότι αντιβαίνει στον Χάρτη, με σκοπό την ακύρωση του νόμου αυτού. Διάταξη του εσωτερικού δικαίου βάσει της οποίας επιβάλλεται τέτοια υποχρέωση δεν είναι αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης, υπό τον όρο ότι δεν ματαιώνει, αναστέλλει, περιορίζει ή μεταθέτει χρονικώς την εκ μέρους του εθνικού δικαστηρίου άσκηση του καθήκοντός του να εφαρμόζει τις διατάξεις του δικαίου αυτού και να διασφαλίζει την πλήρη αποτελεσματικότητά τους, εν ανάγκη μη εφαρμόζοντας, αυτεπαγγέλτως, οποιαδήποτε αντίθετη διάταξη της εθνικής νομοθεσίας, και της αρμοδιότητάς του να υποβάλλει προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο.

I – Το νομικό πλαίσιο

A — Ο κανονισμός 44/2001

6. Βάσει του άρθρου του 1, παράγραφος 1, ο κανονισμός 44/2001 έχει εφαρμογή επί αστικών και εμπορικών υποθέσεων, ανεξαρτήτως του είδους του δικαστηρίου.

7. Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού ορίζει ότι, με την επιφύλαξη των διατάξεων του ίδιου αυτού κανονισμού, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.

8. Το άρθρο 24 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο περιλαμβάνεται στο τμήμα του 7, που φέρει τον τίτλο «Παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας», προβλέπει ότι:

«Πέραν των περιπτώσεων όπου η διεθνής δικαιοδοσία απορρέει από άλλες διατάξεις του παρόντος κανονισμού, το δικαστήριο κράτους μέλους ενώπιον του οποίου ο εναγόμενος παρίσταται αποκτά διεθνή δικαιοδοσία. Ο κανόνας αυτός δεν εφαρμόζεται, αν η παράσταση έχει ως σκοπό την αμφισβήτηση της διεθνούς δικαιοδοσίας ή αν υπάρχει άλλο δικαστήριο με αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με το άρθρο 22.»

9. Κατά το άρθρο 26, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001:

«Όταν πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους ενάγεται ενώπιον δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους και δεν παρίσταται, το δικαστήριο διαπιστώνει αυτεπαγγέλτως την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του, αν η δικαιοδοσία του δεν στηρίζεται στους όρους του παρόντος κανονισμού.»

10. Στο κεφάλαιο III του κανονισμού αυτού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αναγνώριση και εκτέλεση», περιλαμβάνεται το άρθρο του 34, σημείο 2, το οποίο ορίζει ότι απόφαση δεν αναγνωρίζεται σε περίπτωση κατά την οποία το εισαγωγικό έγγραφο της δίκης ή άλλο ισοδύναμο έγγραφο δεν έχει επιδοθεί ή κοινοποιηθεί στον ερημοδικήσαντα εναγόμενο εγκαίρως και κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί να αμυνθεί, εκτός εάν ο εναγόμενος παρέλειψε να ασκήσει ένδικο μέσο κατά της αποφάσεως ενώ μπορούσε να το πράξει.

Β — Το αυστριακό δίκαιο

1. Το συνταγματικό δίκαιο

11. Κατά το άρθρο 89 του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Νόμου (Bundes-Verfassungsgesetz, στο εξής: B-VG), τόσο τα τακτικά δικαστήρια όσο και το Oberster Gerichtshof —το οποίο, βάσει του άρθρου 92 του B-VG, αποτελεί το ανώτατο δικαστήριο επί αστικών και ποινικών υποθέσεων— δεν έχουν δικαίωμα ακυρώσεως των απλής τυπικής ισχύος νόμων λόγω αντισυνταγματικότητας. Σε περίπτωση κατά την οποία εκτιμούν ότι τέτοιος νόμος είναι αντισυνταγματικός οφείλουν να υποβάλουν σχετική αίτηση στο Verfassungsgerichtshof (Συνταγματικό Δικαστήριο).

12. Κατά το άρθρο 140, παράγραφοι 6 και 7, του B-VG, η ακύρωση νόμου από το Verfassungsgerichtshof έχει γενική ισχύ και δεσμεύει τα τακτικά δικαστήρια.

13. Κατά πάγια νομολογία, το Oberster Gerichtshof, χωρίς να απευθυνθεί προηγουμένως στο Verfassungsgerichtshof, έχει κατ' επανάληψη προκρίνει την, κατά περίπτωση, μη εφαρμογή των διατάξεων νόμου που αντιβαίνουν στο άμεσα εφαρμοστέο δίκαιο της Ένωσης, θέτοντας κατά τον τρόπο αυτό σε εφαρμογή την αρχή της υπεροχής του εν λόγω δικαίου. Ομοίως, μέχρι τούδε, το Verfassungsgerichtshof έχει επίσης κρίνει ότι ενδεχόμενη σύγκρουση μεταξύ του αυστριακού δικαίου και του δικαίου της Ένωσης πρέπει να επιλύεται κατ' εφαρμογήν της αρχής αυτής. Ως εκ τούτου, μια τέτοια σύγκρουση δεν συνεπάγεται την ακύρωση του νόμου λόγω αντισυνταγματικότητας, κατά την έννοια του άρθρου 140 του B-VG.

14. Ωστόσο, με απόφαση της 14ης Μαρτίου 2012, το Verfassungsgerichtshof διαφοροποιήθηκε από τη νομολογία αυτή και έκρινε ότι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ), είναι άμεσα εφαρμοστέα στην αυστριακή έννομη τάξη με τυπική ισχύ συνταγματικής διατάξεως. Τα δικαιώματα τα οποία διασφαλίζει είναι και συνταγματικές διασφαλιζόμενα δικαιώματα, βάσει του B-VG. Για τον λόγο αυτό, πάντα κατά το Verfassungsgerichtshof, πρέπει να εξετάζεται, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της ισοδυναμίας, με ποιον τρόπο και με ποια διαδικασία χωρεί επίκληση δικαιωμάτων που αντλούνται από τον Χάρτη βάσει του εθνικού δικαίου.

15. Το Verfassungsgerichtshof προσθέτει ότι το σύστημα των ενδίκων βοηθημάτων που προβλέπει ο B-VG στηρίζεται στην αρχή κατά την οποία το Συνταγματικό Δικαστήριο είναι το μόνο δικαιοδοτικό όργανο αρμόδιο να αποφαινεται επί παραβιάσεων οφειλόμενων σε γενικούς κανόνες δικαίου, δηλαδή νόμους και κανονιστικές πράξεις, και το μόνο που έχει την εξουσία ακυρώσεως τέτοιων κανόνων.

16. Ως εκ τούτου, το Verfassungsgerichtshof αποφαινεται ότι, λόγω του εθνικού δικαίου, από την αρχή της ισοδυναμίας συνάγεται ότι τα δικαιώματα που διασφαλίζονται με τον Χάρτη αποτελούν επίσης, εντός του πεδίου εφαρμογής του, κριτήριο εκτιμήσεως στο πλαίσιο διαδικασιών γενικού ελέγχου των κανόνων, ιδίως βάσει των άρθρων 139 και 140 του B-VG.

17. Το Verfassungsgerichtshof επισήμανε, τέλος, ότι δεν υφίσταται υποχρέωση υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο σε περίπτωση κατά την οποία το ζήτημα δεν είναι κρίσιμο για την επίλυση της εκκρεμούσας ενώπιόν του διαφοράς, δηλαδή οσάκις η απάντηση στο ζήτημα αυτό, όποια κι αν είναι, δεν ασκεί καμία επιρροή στην έκβαση της δίκης. Στον τομέα του Χάρτη, τούτο ισχύει σε περίπτωση κατά την οποία δικαίωμα που διασφαλίζεται με τον B-VG, ιδίως δε δικαίωμα αντλούμενο από την ΕΣΔΑ, έχει το ίδιο πεδίο εφαρμογής με δικαίωμα που παρέχεται βάσει του Χάρτη. Στην περίπτωση αυτή, το Συνταγματικό Δικαστήριο αποφαινεται εκδίδοντας απόφαση βάσει του αυστριακού συνταγματικού δικαίου, χωρίς να απαιτείται η υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ.

18. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι τα ανωτέρω ενδέχεται να συνεπάγονται ότι, οσάκις αυστριακός νόμος αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης και ειδικότερα στον Χάρτη, η σύγκρουση αυτή δεν μπορεί να αρθεί άμεσα στο πλαίσιο της τακτικής διαδικασίας διά της εφαρμογής της αρχής της υπεροχής και ότι, με την επιφύλαξη της δυνατότητας υποβολής προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο, τα τακτικά δικαστήρια υποχρεούνται, δυνάμει της αρχής της ισοδυναμίας, να υποβάλουν σχετική αίτηση στο Verfassungsgerichtshof.

2. Ο κώδικας πολιτικής δικονομίας

19. Κατά το άρθρο 115 του κώδικα πολιτικής δικονομίας (Zivilprozessordnung, στο εξής: ΖΠΟ), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης, η επίδοση σε πρόσωπα αγνώστου διαμονής απαιτεί, καταρχήν, δημοσίευση. Διευκρινίζεται επίσης ότι προβλέπεται η καταχώριση σε τράπεζα δεδομένων η οποία αποτελεί αρχείο επίσημων ανακοινώσεων και δημοσιεύσεων.

20. Το άρθρο 116 του ΖΠΟ προβλέπει ότι, όσον αφορά πρόσωπα στα οποία η επίδοση μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με τη δημοσίευση, διότι αυτά είναι αγνώστου διαμονής, το δικαστήριο που έχει επιληφθεί της υποθέσεως διορίζει επίτροπο του απόντος εναγομένου εφόσον, κατόπιν της προς διενέργεια επιδόσεως, τα πρόσωπα αυτά πρέπει να προβούν σε δικονομική πράξη για την προάσπιση των δικαιωμάτων τους, ιδίως δε εφόσον η επίδοση συνεπάγεται και κλήτευση ενώπιον δικαστηρίου. Βάσει του άρθρου 117 του ΖΠΟ, ο διορισμός του επιτρόπου αυτού πρέπει να δημοσιευθεί μέσω επίσημης ανακοινώσεως στη βάση δεδομένων η οποία αποτελεί το αρχείο επίσημων ανακοινώσεων και δημοσιεύσεων και στην οποία έχει πρόσβαση το κοινό μέσω αυτόματης ηλεκτρονικής μεταδόσεων δεδομένων.

21. Τέλος, κατά το άρθρο 230 του ΖΠΟ, το δικαστήριο που έχει επιληφθεί της υποθέσεως οφείλει καταρχάς να διακριβώσει αν έχει διεθνή δικαιοδοσία. Εάν αποδειχθεί ότι στερείται διεθνούς δικαιοδοσίας, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο πρέπει να απορρίψει το ένδικο βοήθημα αυτεπαγγέλτως. Εάν, αντιθέτως, έχει διεθνή δικαιοδοσία πρέπει να διατάξει την επίδοση της αγωγής στον εναγόμενο προκειμένου να έχει αυτός τη δυνατότητα να υποβάλει παρατηρήσεις.

II – Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης

22. Στις 12 Οκτωβρίου 2009 οι Β κ.λπ. άσκησαν ενώπιον του Landesgericht Krems an der Donau (πρωτοδικείο της περιφέρειας του Κρεμς επί του Δουνάβευς) αγωγή κατά του Α, αξιώνοντας την καταβολή αποζημιώσεως. Υποστηρίζουν ότι ο εναγόμενος απήγαγε, στο Καζακστάν, τους συζύγους ή πατέρες τους. Κατά τις ενάγουσες, η διεθνής δικαιοδοσία των αυστριακών δικαστηρίων θεμελιώνεται στο ότι ο τόπος συνήθους διαμονής του Α βρίσκεται εντός της αυστριακής επικράτειας.

23. Κατόπιν πλειόνων ανεπιτυχών προσπαθειών επιδόσεως του δικογράφου της αγωγής, το Landesgericht Krems an der Donau διαπίστωσε ότι ο Α δεν διέμενε πλέον στη διεύθυνση στην οποία είχε επιχειρηθεί η επίδοση, οπότε, κατόπιν αιτήματος των Β κ.λπ., διόρισε, με διάταξη της 27ης Αυγούστου 2010, επίτροπο του απόντος εναγομένου, σύμφωνα με το άρθρο 116 του ΖΠΟ.

24. Κατόπιν της επιδόσεως του δικογράφου της αγωγής, ο επίτροπος αυτός κατέθεσε υπόμνημα αντικρούσεως με το οποίο ζητούσε την απόρριψη της αγωγής και προέβαλε πλείονες ενστάσεις επί της ουσίας. Στο υπόμνημα αυτό, ο εν λόγω επίτροπος δεν αμφισβήτησε τη διεθνή δικαιοδοσία των αυστριακών δικαστηρίων.

25. Εν συνεχεία, έχοντας λάβει γνώση της αγωγής που είχε ασκηθεί κατά αυτού, ο Α γνωστοποίησε ότι είχε εξουσιοδοτήσει δικηγορικό γραφείο το οποίο πλέον τον εκπροσωπεί και ζήτησε κάθε σχετικό έγγραφο να επιδίδεται εφεξής στο γραφείο αυτό. Εξάλλου, ο Α γνωστοποίησε επίσης ότι αμφισβητεί τη διεθνή δικαιοδοσία των αυστριακών δικαστηρίων, επισημαίνοντας ότι τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης είχαν λάβει χώρα στο Καζακστάν. Κατά τον εναγόμενο, η έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων αυτών δεν θεραπεύθηκε με την παρέμβαση του επιτρόπου του απόντος εναγομένου, με τον οποίο δεν είχε καμία επικοινωνία και ο οποίος δεν γνώριζε τις περιστάσεις της υποθέσεως. Ο Α επισήμανε επίσης ότι δεν μπορούσε να αποκαλύψει τη διεύθυνσή του εξαιτίας απειλών κατά της ζωής του, διευκρινίζοντας ότι είχε εγκαταλείψει οριστικά την Αυστρία πολύ πριν την άσκηση της αγωγής.

26. Κατόπιν τούτου, το Landesgericht Krems an der Donau έκρινε ότι στερείται διεθνούς δικαιοδοσίας και απέρριψε την αγωγή, για τον λόγο ότι ο Α διέμενε στην επικράτεια της Δημοκρατίας της Μάλτας, η δε παράσταση του επιτρόπου του απόντος εναγομένου δεν συνιστά παράσταση κατά την έννοια του άρθρου 24 του κανονισμού 44/2001.

27. Οι Β κ.λπ. άσκησαν έφεση κατά της αποφάσεως αυτής. Το εφετείο δέχθηκε την έφεση αυτή, απορρίπτοντας την ένσταση περί ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας. Κατά το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, ο κανονισμός 44/2001 επιβάλλει στο δικαστήριο υποχρέωση ελέγχου της διεθνούς δικαιοδοσίας του μόνο σε περίπτωση ερημοδικίας του εναγομένου, κατά την έννοια του άρθρου 26 του εν λόγω κανονισμού, μόνον δε σε περίπτωση κατά την οποία ο εναγόμενος προβάλλει ένσταση οφείλει το δικαστήριο να εξετάσει το ζήτημα της διεθνούς δικαιοδοσίας του. Το εφετείο προσέθεσε ότι, κατά το αυστριακό δίκαιο, οι δικονομικές πράξεις του επιτρόπου του απόντος εναγομένου, ο οποίος οφείλει να προασπίζει τα συμφέροντα του εναγομένου αυτού, παράγουν τα ίδια έννομα αποτελέσματα με τις πράξεις πληρεξουσίου δικηγόρου που διορίστηκε βάσει συμβάσεως εντολής.

28. Ο Α άσκησε, επομένως, αναίρεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Κατά τον εναγόμενο, η απόφαση αυτή παραβιάζει τα δικαιώματα άμυνας που διασφαλίζονται βάσει του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ και του άρθρου 47 του Χάρτη, καθόσον ο εναγόμενος δεν έχει λάβει γνώση της αγωγής που έχει ασκηθεί εναντίον του και της συνακόλουθης εκκρεμούσας δίκης.

29. Οι Β κ.λπ., αντιθέτως, διατείνονται, με το υπόμνημά τους αντικρούσεως που κατατέθηκε στο αιτούν δικαστήριο, ότι ο διορισμός επιτρόπου του απόντος εναγομένου διασφαλίζει το θεμελιώδες δικαίωμά τους αποτελεσματικής ένδικης προστασίας, το οποίο κατοχυρώνεται επίσης με τις διατάξεις αυτές.

30. Το αιτούν δικαστήριο, καθόσον είχε αμφιβολίες ως προς την ορθή ερμηνεία του άρθρου 24 του κανονισμού 44/2001 και του άρθρου 47 του Χάρτη, αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει πλείονα προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο.

III – Τα προδικαστικά ερωτήματα

31. Το Oberster Gerichtshof υποβάλλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Συνάγεται, κατά την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης σε δικονομικό σύστημα όπου, μολονότι τα τακτικά δικαστήρια που αποφαινούνται επί της ουσίας πρέπει επίσης να ελέγχουν τη συνταγματικότητα των νόμων, πλην όμως δεν έχουν τη δυνατότητα ακυρώσεως των νόμων αυτών, την οποία διαθέτει αποκλειστικώς ειδικώς οργανωμένο Συνταγματικό Δικαστήριο, από την “αρχή της ισοδυναμίας” κατά το δίκαιο της Ένωσης ότι, σε περίπτωση νόμου που αντιβαίνει στο άρθρο 47 του Χάρτη [...], τα τακτικά δικαστήρια πρέπει επίσης, εκκρεμούσης της ενώπιόν τους δίκης, να υποβάλουν αίτηση περί ακυρώσεως του νόμου ενώπιον του Συνταγματικού Δικαστηρίου και όχι απλώς να μην εφαρμόσουν τον νόμο εν προκειμένω;

- 2) Έχει το άρθρο 47 του Χάρτη την έννοια ότι αντιβαίνει στο άρθρο αυτό δικονομική διάταξη κατά την οποία δικαστήριο στερούμενο διεθνούς δικαιοδοσίας διορίζει επίτροπο απόντος εναγομένου προκειμένου για διάδικο του οποίου δεν είναι δυνατόν να διαπιστωθεί ο τόπος διαμονής και, ακολούθως, ο εν λόγω επίτροπος μπορεί να “παραστεί” και ως εκ τούτου να θεμελιώσει βασίμως τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου;
- 3) Έχει το άρθρο 24 του κανονισμού [...] 44/2001 [...] την έννοια ότι ο “ο εναγόμενος παρίσταται”, κατά τη διάταξη αυτή, μόνον εφόσον στη δικονομική πράξη αυτή προβαίνει ο ίδιος ο εναγόμενος ή πληρεξούσιος δικηγόρος του, ή δεν υφίσταται σχετικός περιορισμός και υφίσταται παράσταση του εναγομένου και στην περίπτωση κατά την οποία στην εν λόγω δικονομική πράξη προβαίνει επίτροπος του απόντος εναγομένου διορισθείς κατά το δίκαιο του κράτους μέλους;»

IV – Ανάλυση

32. Καταρχάς, όπως υποστήριξαν ο Α, η Αυστριακή και η Ιταλική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, φρονώ ότι πρώτα πρέπει να δοθεί απάντηση στο δεύτερο και το τρίτο ερώτημα, με τα οποία καλείται το Δικαστήριο να ερμηνεύσει το άρθρο 24 του κανονισμού 44/2001 με γνώμονα το άρθρο 47 του Χάρτη, εν συνεχεία δε στο πρώτο ερώτημα, το οποίο είναι κρίσιμο για την επίλυση της διαφοράς μόνον εφόσον στο δεύτερο και το τρίτο ερώτημα δοθεί η απάντηση ότι αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης εθνική νομοθεσία όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης.

A — Επί του δευτέρου και του τρίτου ερωτήματος

33. Με το δεύτερο και το τρίτο ερώτημά του, τα οποία προτείνω να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν, κατ’ ουσίαν, το άρθρο 24 του κανονισμού 44/2001, ερμηνευόμενο με γνώμονα το άρθρο 47 του Χάρτη, έχει την έννοια ότι η ενώπιον εθνικού δικαστηρίου παράσταση του επιτρόπου του απόντος εναγομένου, ο οποίος έχει διορισθεί κατά το εθνικό δίκαιο, αποτελεί παράσταση του εναγομένου κατά το άρθρο 24 του κανονισμού αυτού και, ως εκ τούτου, συνεπάγεται, τη σιωπηρή αποδοχή της διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου αυτού.

34. Συγκεκριμένα, υπενθυμίζεται ότι, στη διαφορά της κύριας δίκης, διορίστηκε επίτροπος του απόντος εναγομένου, σύμφωνα με το άρθρο 116 του ΖΡΟ, δεδομένου ότι δεν κατέστη δυνατή η κοινοποίηση του δικογράφου της αγωγής που άσκησαν οι Β κ.λπ., επειδή ο εναγόμενος ήταν αγνώστου διαμονής.

35. Ο κανονισμός 44/2001 δεν περιέχει κανένα ορισμό της κατά το άρθρο του 24 έννοιας της «παραστάσεως». Φρονώ ότι η έννοια πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο αυτοτελούς ορισμού κατά το δίκαιο της Ένωσης, καθόσον ο εν λόγω κανονισμός σκοπεί στη βελτίωση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς διά της θεσπίσεως διατάξεων που καθιστούν δυνατή, ιδίως, την ενοποίηση των κανόνων συγκρούσεως διεθνούς δικαιοδοσίας επί αστικών και εμπορικών υποθέσεων³. Τυχόν αντίθετη ερμηνεία της ως άνω έννοιας θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την επίτευξη του σκοπού αυτού. Πρέπει, επομένως, να ερμηνεύσουμε το άρθρο 24 του ιδίου αυτού κανονισμού με γνώμονα το σύστημα και τους σκοπούς του.

3 — Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 1 και 2 του κανονισμού 44/2001.

36. Με τη διάταξη αυτή παρεκτείνεται σιωπηρά η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου ενώπιον του οποίου παρίσταται ο εναγόμενος, μολοντί, βάσει των κανόνων που θεσπίστηκαν με τον κανονισμό 44/2001, το δικαστήριο αυτό δεν έχει κατ' ανάγκη διεθνή δικαιοδοσία. Η εξαίρεση αυτή, η οποία δεν ισχύει για τους κανόνες περί αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας τους οποίους προβλέπει το άρθρο 22 του κανονισμού αυτού, συνιστά παρέκκλιση από το σύστημα περί διεθνούς δικαιοδοσίας που καθιερώνεται με τον εν λόγω κανονισμό και, ως εκ τούτου, πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς.

37. Συγκεκριμένα, οι κανόνες που θεσπίστηκαν με τον κανονισμό 44/2001 σκοπούν στη διασφάλιση υψηλού βαθμού προβλεψιμότητας για τους πολίτες, πρέπει δε να βασίζονται στην αρχή της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου⁴ η οποία αποτελεί από μακρόν εδραιωμένο κανόνα της πολιτικής δικονομίας, συγκεκριμένα δε τον κανόνα *actor sequitur forum rei*. Αυτή η γενική δωσιδικία της κατοικίας του εναγομένου προτιμήθηκε από οποιανδήποτε άλλη, διότι γίνεται καταρχήν δεκτό ότι συνδέεται στενότερα με τη διαφορά.

38. Καθόσον η διαπίστωση αυτή δεν είναι πάντα ακριβής, ο κανονισμός 44/2001 προβλέπει κανόνες περί ειδικών βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας οι οποίοι έχουν εφαρμογή οσάκις το είδος της διαφοράς ή η αυτονομία των συμβαλλομένων δικαιολογεί διαφορετικό σύνδεσμο⁵. Οι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας, ιδίως, όσον αφορά τις ασφαλιστικές συμβάσεις, τις συμβάσεις που συνάπτονται με καταναλωτές και τις ατομικές συμβάσεις εργασίας σκοπούν στην προστασία του ασθενέστερου εκ των συμβαλλομένων μέσω κανόνων ευνοϊκότερων για τα συμφέροντά του⁶. Η ανάγκη συσταλτικής ερμηνείας του άρθρου 24 του κανονισμού 44/2001 καθίσταται κατά μείζονα λόγο ουσιώδης καθόσον η ερμηνεία αυτή μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την παρέκκλιση από πιο προστατευτικούς κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας.

39. Η σιωπηρή παρέκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου ενώπιον του οποίου παρίσταται ο εναγόμενος έχει ως σκοπό να συμβάλει στην ταχεία αναγνώριση και εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων που εκδίδει δικαστήριο του οποίου τη διεθνή δικαιοδοσία δέχθηκαν αμφότεροι οι διάδικοι, τούτο δε ακόμη και σε περίπτωση κατά την οποία το δικαστήριο αυτό δεν είχε, στην πραγματικότητα, διεθνή δικαιοδοσία για να επιληφθεί της υποθέσεως. Επομένως, εάν το δικαστήριο που αποφαινεται επί της κηρύξεως της εκτελεστότητας κληθεί να ελέγξει τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση⁷, τούτο σκοπεί να αποτρέψει το ενδεχόμενο το πρώτο δικαστήριο να θέσει εν αμφιβόλω τη διεθνή δικαιοδοσία του δεύτερου βάσει του κανονισμού 44/2001, μολοντί οι διάδικοι συναίνεσαν στη διεθνή δικαιοδοσία αυτή, καθόσον ο εναγόμενος παρέστη χωρίς να την αμφισβητήσει. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή, στην περίπτωση αυτή η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται αποκλειστικώς βάσει της συμπεριφοράς του εναγομένου.

40. Διαπιστώνεται σαφώς, εν προκειμένω, πόσο σημαντικό είναι για τον εναγόμενο που παρίσταται να αποφασίσει μετά λόγου γνώσεως για τη σιωπηρή παρέκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας δικαστηρίου που δεν έχει καταρχήν διεθνή δικαιοδοσία. Ας εξετάσουμε το παράδειγμα διαφοράς με αντικείμενο σύμβαση που συνάφθηκε με καταναλωτή. Ας υποθέσουμε ότι ο καταναλωτής αυτός ενάγεται από τον επαγγελματία αντισυμβαλλομένο του ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους εντός του οποίου κατοικεί ο επαγγελματίας αυτός. Καταρχήν, το άρθρο 16, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001 αποκλείει τη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων αυτών, καθόσον ο καταναλωτής είναι το ασθενέστερο μέρος της συμβατικής σχέσεως και, ως εκ τούτου, διεθνή δικαιοδοσία έχει το δικαστήριο του κράτους μέλους κατοικίας του καταναλωτή αυτού. Ωστόσο, εάν ο καταναλωτής παρίσταται

4 — Βλ. άρθρο 2 και αιτιολογική σκέψη 11 του κανονισμού αυτού.

5 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 11 του κανονισμού αυτού.

6 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 13 του εν λόγω κανονισμού.

7 — Η δυνατότητα αυτή υφίσταται πλέον μόνο στην περίπτωση διαφορών σχετικών με ασφαλιστικές συμβάσεις, το δίκαιο των καταναλωτών και όσων εμπíπτουν στο πεδίο εφαρμογής αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας. Βλ. άρθρο 35, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού αυτού.

οικειοθελώς ενώπιον των δικαστηρίων του πρώτου κράτους μέλους χωρίς να αμφισβητήσει τη διεθνή δικαιοδοσία τους, τα εν λόγω δικαστήρια αποκτούν διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με το άρθρο 24 του κανονισμού αυτού⁸, η δε απόφαση θα πρέπει, επομένως, να αναγνωρισθεί από το δικαστήριο που θα αποφασίσει επί της κηρύξεως της εκτελεστότητας.

41. Η σημασία αυτή του να διασφαλισθεί ότι ο εναγόμενος έχει συνείδηση των συνεπειών που προκαλεί η «παράσταση» κατά την έννοια του άρθρου 24 του κανονισμού 44/2001 καθίσταται πλέον προφανής στο νέο νομοθέτημα με το οποίο αναδιατυπώνεται ο κανονισμός αυτός, δηλαδή στον κανονισμό (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις⁹. Συγκεκριμένα, το άρθρο 24 του κανονισμού 44/2001 τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με την προσθήκη δεύτερης παραγράφου. Η παράγραφος αυτή ορίζει ότι, «[σ]ε υποθέσεις που αναφέρονται στα τμήματα 3, 4 ή 5, όταν εναγόμενος είναι ο αντισυμβαλλόμενος του ασφαλιστή, ο ασφαλισμένος, ένας δικαιούχος της ασφαλιστικής σύμβασης, ο ζημιωθείς, ο καταναλωτής ή ο εργαζόμενος, το δικαστήριο προτού κηρύξει εαυτό [έχον διεθνή δικαιοδοσία] βάσει της παραγράφου 1, [διακριβώνει] ότι ο εναγόμενος ενημερώθηκε για το δικαίωμά του να αμφισβητήσει τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου και για τις συνέπειες της εμφάνισης ή της μη εμφάνισής του στο δικαστήριο»¹⁰.

42. Συνεπώς, είναι ουσιώδες η σιωπηρή παρέκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας δικαστηρίου κράτους μέλους να γίνεται δεκτή μόνον εφόσον άπαντες οι διάδικοι, ιδίως δε ο εναγόμενος, επέλεξαν οικειοθελώς την εν λόγω διεθνή δικαιοδοσία αντί αυτής του δικαστηρίου που θα είχε κανονικά διεθνή δικαιοδοσία βάσει των κανόνων του κανονισμού 44/2001.

43. Συνεπώς, αδυνατώ να κατανοήσω πώς μπορεί να γίνει δεκτό ότι ο εναγόμενος, σε περίπτωση κατά την οποία όχι μόνο δεν παρίσταται αυτοπροσώπως, αλλά δεν έχει καν λάβει γνώση της δίκης που έχει κινηθεί εναντίον του, δέχεται μετά λόγου γνώσεως, «οικειοθελώς», για να υιοθετήσουμε το επίρρημα που χρησιμοποίησε το Δικαστήριο στην απόφαση *ČPP Vienna Insurance Group*¹¹, τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου ενώπιον του οποίου δεν παρίσταται.

44. Η παράσταση επιτρόπου του απόντος εναγομένου προκειμένου να τον εκπροσωπήσει ουδόλως αναιρεί την κρίση αυτή.

45. Πράγματι, στην απόφασή του *Hendrikman και Feyen*¹², το Δικαστήριο επισήμανε ότι εναγόμενος που αγνοεί την κατ' αυτού κινηθείσα διαδικασία και για τον οποίο παρίσταται, ενώπιον του δικαστηρίου προελεύσεως, δικηγόρος που δεν έχει λάβει εντολή βρίσκεται σε απόλυτη αδυναμία να αμυνθεί. Πρέπει κατά συνέπεια να θεωρηθεί ερημοδικήσας, κατά την έννοια του άρθρου 27, σημείο 2, της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις¹³, ακόμη και αν η ενώπιον του δικαστηρίου προελεύσεως δίκη είχε τον χαρακτήρα διαδικασίας κατ' αντιμωλία¹⁴. Η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση αφορούσε το ζήτημα αν το δικαστήριο του κράτους μέλους εντός του οποίου ζητήθηκε η αναγνώριση ή η εκτέλεση αποφάσεως μπορούσε να αρνηθεί να αναγνωρίσει αποφάσεις που είχε εκδώσει το δικαστήριο άλλου κράτους μέλους σε περίπτωση κατά την οποία οι αποφάσεις αυτές

8 — Βλ., σχετικώς, απόφαση *ČPP Vienna Insurance Group* (C-111/09, EU:C:2010:290, σκέψεις 25 έως 30).

9 — ΕΕ L 351, σ. 1.

10 — Βλ. άρθρο 26, παράγραφος 2, του κανονισμού 1215/2012.

11 — EU:C:2010:290.

12 — C-78/95, EU:C:1996:380.

13 — ΕΕ 1982, L 388, σ. 1. Σύμβαση όπως τροποποιήθηκε με τις διαδοχικές Συμβάσεις προσχωρήσεως των νέων κρατών μελών σε αυτήν.

14 — Σκέψη 18 της εν λόγω αποφάσεως.

εκδόθηκαν κατά εναγομένου στον οποίο δεν επιδόθηκε ή κοινοποιήθηκε κανονικά και εγκαίρως το εισαγωγικό δικόγραφο της δίκης και ο οποίος δεν εκπροσωπήθηκε νομίμως κατά τη δίκη, ενώ, λόγω του ότι παρέστη δικηγόρος ως εκπρόσωπος του εναγομένου ενώπιον του δικαστηρίου προελεύσεως, οι αποφάσεις δεν εκδόθηκαν ερήμην.

46. Κατά το Δικαστήριο, μια απόφαση, ακόμη κι αν έχει εκδοθεί κατ' αντιμωλία, δεν μπορεί να αναγνωρισθεί στο μέτρο που ο εναγόμενος δεν έδωσε ο ίδιος εντολή στον δικηγόρο του, η δε δίκη διεξήχθη εν αγνοία του. Βεβαίως, η υπό κρίση υπόθεση διαφέρει εκείνης επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Hendrikman και Feijen¹⁵, καθόσον, στην πρώτη περίπτωση, βρισκόμαστε ακόμη στο αρχικό στάδιο της δίκης, ενώ στη δεύτερη σε αυτό της διαδικασίας εκτελέσεως, πλην όμως, σε αμφότερες τις περιπτώσεις ενδέχεται να θιγούν τα δικαιώματα άμυνας τα οποία διασφαλίζονται βάσει του άρθρου 47 του Χάρτη.

47. Συγκεκριμένα, φρονώ ότι επίτροπος του απόντος εναγομένου που διορίστηκε υπό συνθήκες παρόμοιες με αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης δεν είναι ο πλέον ενδεδειγμένος για να προστατεύσει τα συμφέροντα του εναγομένου και για να διασφαλίσει, ως εκ τούτου, τον σεβασμό των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται βάσει του εν λόγω άρθρου 47. Ο επίτροπος αυτός δεν διαθέτει παρά μεροληπτικά στοιχεία για τη διαφορά, δηλαδή αυτά που του προσκόμισε ο ενάγων. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να υπερασπίσει δεόντως τον εναγόμενο. Δεν έχει επίσης, κατά τη γνώμη μου, στη διάθεσή του ουσιώδη στοιχεία για να μπορεί, ενδεχομένως, να αμφισβητήσει τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου ενώπιον του οποίου άσκησε την αγωγή του ο ενάγων, δεδομένου ότι το ζήτημα της διεθνούς δικαιοδοσίας δεν είναι ποτέ απλό στο διεθνές δίκαιο. Ο εναγόμενος, μη έχοντας λάβει γνώση της διαδικασίας και, κατά μείζονα λόγο, χωρίς τη δυνατότητα να επιλέξει τον δικηγόρο του, δεν μπορεί να εκπροσωπείται νομίμως ενώπιον του οικείου δικαστηρίου.

48. Όχι απλώς ο εναγόμενος, ο οποίος, όπως ο Α, έλαβε καθυστερημένα γνώση της δίκης που κινήθηκε κατά αυτού, δεν έχει τη δυνατότητα να αμφισβητήσει τη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων που έχουν επιληφθεί της υποθέσεως, αλλά επιπλέον θα εκδοθεί απόφαση, με ισχύ στο σύνολο της επικράτειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία θα στηρίζεται σε διαδικασία που δεν ήταν σύμφωνη με το άρθρο 47 του Χάρτη, κάτι το οποίο είναι απαράδεκτο.

49. Φρονώ ότι η απόφαση Hyprotechní banka¹⁶ δεν αναιρεί τις διαπιστώσεις αυτές. Στην απόφαση εκείνη, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η δυνατότητα να συνεχισθεί η διαδικασία εν αγνοία του εναγομένου, μέσω της επιδόσεως της αγωγής σε επίτροπο διορισμένο από το επιληφθέν της υποθέσεως δικαστήριο, περιορίζει τα δικαιώματα άμυνας του εναγομένου. Ο περιορισμός αυτός δικαιολογείται πάντως λαμβανομένου υπόψη του δικαιώματος αποτελεσματικής προστασίας του ενάγοντος, δεδομένου ότι, ελλείψει τέτοιας διαδικασίας, το δικαίωμα αυτό θα καθίστατο άνευ περιεχομένου¹⁷. Πράγματι, όπως επισήμανε εν συνεχεία το Δικαστήριο, σε αντιδιαστολή με την περίπτωση του εναγομένου ο οποίος, εφόσον στερήθηκε της δυνατότητας για αποτελεσματική προστασία του, θα μπορεί να προβάλλει τα δικαιώματά του άμυνας στρεφόμενος, βάσει του άρθρου 34, σημείο 2, του κανονισμού 44/2001, κατά της αναγνώρισεως της εκδοθείσας σε βάρος του αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 34, σημείο 2, του κανονισμού 44/2001, ο ενάγων διατρέχει τον κίνδυνο να στερηθεί κάθε δυνατότητας ασκήσεως ενδίκου βοηθήματος¹⁸.

50. Εφόσον μπορεί να γίνει κατανοητή η βούληση του Δικαστηρίου, στην εν λόγω απόφαση, να διασφαλίσει ταυτόχρονα τόσο τα δικαιώματα άμυνας όσο και αυτά του ενάγοντος, ως προς τον οποίο επιθυμεί να αποτρέψει το ενδεχόμενο αρνησιδικίας, η ουσιώδης διαφορά με την υπό κρίση υπόθεση έγκειται στο ότι ο εναγόμενος, δηλαδή ο Α, δεν θα έχει πλέον τη δυνατότητα να αμφισβητήσει τη διεθνή δικαιοδοσία των αυστριακών δικαστηρίων εάν γίνει δεκτό ότι ο επίτροπος απόντος

15 — EU:C:1996:380.

16 — C-327/10, EU:C:2011:745.

17 — Σκέψη 53.

18 — Σκέψη 54.

εναγομένου παρίσταται κατά την έννοια του άρθρου 24 του κανονισμού 44/2001. Επιπλέον, δεν πρέπει να παραβλέπεται ότι, στην υπό κρίση υπόθεση και αντιθέτως προς τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση *Hyroteční banka*¹⁹, η κατοικία του Α είναι γνωστή και βρίσκεται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους. Επομένως, οι Β κ.λπ. έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν αγωγή ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους εντός του οποίου έχει την κατοικία του ο Α, συγκεκριμένα δε ενώπιον των δικαστηρίων της Μάλτας.

51. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι το σκεπτικό της εν λόγω αποφάσεως *Hyroteční banka* δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής στην υπό κρίση υπόθεση.

52. Επιπλέον, ακόμη ένα στοιχείο συνηγορεί υπέρ της απόψεως την οποία υποστηρίζω. Πρόκειται για τον λόγο υπάρξεως του άρθρου 26 του κανονισμού 44/2001.

53. Συγκεκριμένα, στο τμήμα του 8 του κανονισμού αυτού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Έρευνα της διεθνούς δικαιοδοσίας και του παραδεκτού», ο νομοθέτης της Ένωσης πρόνοιησε να εισαγάγει το άρθρο αυτό το οποίο, στην παράγραφο του 1, προβλέπει ότι, σε περίπτωση κατά την οποία πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους ενάγεται ενώπιον δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους και δεν παρίσταται, το δικαστήριο διαπιστώνει αυτεπάγγελα την εκ μέρους του έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας, εφόσον η διεθνής δικαιοδοσία του δεν στηρίζεται στο γράμμα του εν λόγω κανονισμού.

54. Στην έκθεση σχετικά με τη Σύμβαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, την οποία συνέταξε ο P. Jénard²⁰, σχετικά δηλαδή με το νομοθέτημα που προηγήθηκε του κανονισμού 44/2001, η αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 26 του κανονισμού αυτού χαρακτηρίζεται ως «μία από τις πλέον σημαντικές»²¹. Στην έκθεση αυτή διευκρινίζεται επίσης ότι η ερμηδικία του εναγομένου δεν συνιστά σιωπηρή παρέκταση διεθνούς δικαιοδοσίας, ότι δεν αρκεί για το δικαστήριο να δεχθεί ότι είναι ακριβείς οι δηλώσεις του ενάγοντος σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία και ότι πρέπει να μεριμνήσει ώστε ο ενάγων να αποδείξει ότι θεμελιώνεται διεθνής δικαιοδοσία. Ο λόγος για αυτό είναι ότι, σε περίπτωση ερμηδικίας του εναγομένου, πρέπει να διασφαλισθεί ότι η απόφαση θα εκδοθεί πράγματι από δικαστήριο έχον διεθνή δικαιοδοσία προκειμένου ο εναγόμενος αυτός να λάβει τις μέγιστες δυνατές εγγυήσεις στο πλαίσιο της δίκης προελεύσεως²².

55. Η πρακτική αποτελεσματικότητα, όμως, του άρθρου 26 του κανονισμού 44/2001 και, ως εκ τούτου, η εγγύηση περί σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας τίθενται σε κίνδυνο εάν γίνει δεκτό ότι αρκεί ο επίτροπος του απόντος εναγομένου να παρίσταται ενώπιον του δικαστηρίου, κατά την έννοια του άρθρου 24 του εν λόγω κανονισμού, προκειμένου να θεμελιωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου αυτού, μολονότι είναι αδιαμφισβήτητο ότι στερείται διεθνούς δικαιοδοσίας για να επιληφθεί της διαφοράς.

56. Τέλος, η υπό κρίση υπόθεση καταδεικνύει σαφώς, κατά τη γνώμη μου, το ενδεχόμενο το οποίο ήθελε να αποτρέψει ο νομοθέτης της Ένωσης, καθιερώνοντας το σύστημα κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας του κανονισμού 44/2001. Συγκεκριμένα, δεν αμφισβητείται, στην υπόθεση αυτή, ότι ο Α δεν διαμένει εντός της αυστριακής επικράτειας. Εάν γινόταν δεκτό ότι η παράσταση του επιτρόπου του απόντος εναγομένου ισοδυναμεί με παράσταση του εναγομένου κατά την έννοια του άρθρου 24 του κανονισμού αυτού, τούτο θα είχε ως αποτέλεσμα να θεμελιωθεί η διεθνής δικαιοδοσία δικαστηρίου κράτους μέλους που ουδόλως συνδέεται, εντούτοις, με το υποστατό της διαφοράς.

19 — EU:C:2011:745.

20 — ΕΕ 1986, C 298, σ. 29.

21 — Βλ. σχόλιο επί του άρθρου 20, σ. 39 της εκθέσεως αυτής.

22 — Όπ.π.

Υπενθυμίζεται, συγκεκριμένα, ότι οι Β κ.λπ. είναι υπήκοοι Καζακστάν και διαμένουν στη χώρα αυτή, ότι ο Α είναι επίσης υπήκοος Καζακστάν και διαμένει εντός της επικράτειας της Μάλτας και ότι, τέλος, τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης έλαβαν χώρα στην επικράτεια του Καζακστάν.

57. Τυχόν ερμηνεία του άρθρου 24 του κανονισμού 44/2001 κατά τον ως άνω τρόπο θα είχε ως αποτέλεσμα, στην πράξη, να γίνεται δεκτό ότι το δικαστήριο αυτό έχει, πάντα, διεθνή δικαιοδοσία παρά τους κανόνες που θεσπίστηκαν με τον κανονισμό αυτό, τούτο δε μολονότι κάποιο αλλοδαπό δικαστήριο είναι καταλληλότερο για να επιληφθεί της υποθέσεως λόγω του ότι μπορεί να συνδέεται με τη διαφορά.

58. Για όλους τους ανωτέρω λόγους, φρονώ ότι το άρθρο 24 του κανονισμού 44/2001, ερμηνευόμενο με γνώμονα το άρθρο 47 του Χάρτη, έχει την έννοια ότι η παράσταση ενώπιον εθνικού δικαστηρίου του επιτρόπου του απόντος εναγομένου, ο οποίος διορίστηκε κατά το εθνικό δίκαιο, δεν συνιστά παράσταση κατά το άρθρο 24 του κανονισμού αυτού.

Β — Επί του πρώτου ερωτήματος

59. Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν, βάσει της αρχής της ισοδυναμίας, να υποβάλουν ερώτημα σε συνταγματικό δικαστήριο σχετικά με το αν είναι σύμφωνος με το δίκαιο της Ένωσης εθνικός νόμος ο οποίος εκτιμούν ότι αντιβαίνει στον Χάρτη, με σκοπό την ακύρωση του νόμου αυτού, και όχι απλώς να μην τον εφαρμόζουν στην προκειμένη περίπτωση, σύμφωνα με την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης.

60. Ο λόγος για τον οποίο το αιτούν δικαστήριο υποβάλλει το ερώτημα αυτό έγκειται στη νομολογία του *Verfassungsgerichtshof*, το οποίο έχει κρίνει ότι, εφόσον χωρεί ενώπιόν του επίκληση των δικαιωμάτων που διασφαλίζονται με την ΕΣΔΑ, καθόσον πρόκειται για συνταγματικώς κατοχυρωμένα δικαιώματα, η αρχή της ισοδυναμίας επιτάσσει, επομένως, να υφίσταται η δυνατότητα ασκήσεως αυτής της συνταγματικής προσφυγής και για τα δικαιώματα που διασφαλίζονται με τον Χάρτη. Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι δεν είναι πλέον δυνατό επί του παρόντος απλώς να μην εφαρμόζει εν προκειμένω τον νόμο που αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης, σύμφωνα με την αρχή της υπεροχής του δικαίου αυτού, αλλά ότι εφεξής τα εθνικά δικαστήρια υποχρεούνται να υποβάλουν ερώτημα στο *Verfassungsgerichtshof* σχετικά με τον σύμφωνο χαρακτήρα του νόμου αυτού, που εκτιμούν ότι αντιβαίνει στο εν λόγω δίκαιο.

61. Όσον αφορά τις συνέπειες που οφείλει να συναγάγει το εθνικό δικαστήριο από ενδεχόμενη σύγκρουση μεταξύ των διατάξεων του εθνικού δικαίου του και των δικαιωμάτων που διασφαλίζονται με τον Χάρτη, σε περίπτωση κατά την οποία αυτός είναι εφαρμοστέος, κατά πάγια νομολογία, το εθνικό δικαστήριο στο οποίο έχει ανατεθεί, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του, η εφαρμογή των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης οφείλει να διασφαλίζει την πλήρη αποτελεσματικότητα των κανόνων αυτών δικαίου, μη εφαρμόζοντας αυτεπαγγέλτως κάθε αντίθετη διάταξη της εθνικής νομοθεσίας, έστω και μεταγενέστερη, χωρίς να υποχρεούται να ζητήσει ή να αναμείνει την προηγούμενη εξαφάνισή της είτε διά της νομοθετικής οδού είτε μέσω οποιασδήποτε άλλης συνταγματικώς προβλεπόμενης διαδικασίας²³.

62. Η υποχρέωση συμμορφώσεως προς τις διατάξεις του Χάρτη, την οποία επιβάλλει το εθνικό δίκαιο, προκειμένου περί περιπτώσεως ευρισκομένης εντός του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, απορρέει αποκλειστικώς από τη βούληση του οικείου κράτους μέλους και εμπίπτει στην κυρίαρχη ελευθερία του.

23 — Βλ. απόφαση *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, σκέψη 45 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

63. Ως προς τούτο, οι όροι εφαρμογής αυτής της εσωτερικής συνταγματικής υποχρέωσης σχετίζονται και με την εφαρμογή της υπό μία θεμελιώδη επιφύλαξη, δηλαδή ότι η εφαρμογή της επιλογής αυτής δεν μπορεί να αντιβαίνει στις αρχές που διατυπώθηκαν με την απόφαση *Simmenthal*²⁴ και με τη μεταγενέστερη αυτής νομολογία, όπως αυτή διατυπώθηκε, μεταξύ άλλων, με την απόφαση *Melki και Abdeli*²⁵.

64. Συγκεκριμένα, με την τελευταία αυτή απόφαση, το Δικαστήριο υπενθύμισε την πάγια νομολογία του, κατά την οποία δεν είναι συμβατή με τις επιταγές που είναι συμφυείς με την ίδια τη φύση του δικαίου της Ένωσης οποιαδήποτε διάταξη εθνικού δικαίου και οποιαδήποτε νομοθετική, διοικητική ή δικαστική πρακτική που έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της πρακτικής αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης λόγω της μη αναγνώρισεως στο αρμόδιο για την εφαρμογή του δικαίου αυτού δικαστήριο της εξουσίας να πράττει, ακριβώς κατά τον χρόνο της εφαρμογής αυτής, οτιδήποτε είναι αναγκαίο ώστε να αποκλείεται η εφαρμογή των εθνικών νομοθετικών διατάξεων που παρακωλύουν ενδεχομένως την πλήρη αποτελεσματικότητα των κανόνων δικαίου της Ένωσης. Τούτο συμβαίνει εάν, σε περίπτωση συγκρούσεως μεταξύ διατάξεως του δικαίου της Ένωσης και εθνικού νόμου, η επίλυση της ανατίθεται σε άλλη αρχή και όχι στο δικαστήριο που καλείται να εφαρμόσει το δίκαιο της Ένωσης, στην οποία παρέχεται μάλιστα ίδια εξουσία εκτιμήσεως, έστω και αν η εξ αυτού του λόγου παρακώλυση της πλήρους αποτελεσματικότητας του δικαίου αυτού ήταν απλώς και μόνον προσωρινή²⁶.

65. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η διαδικασία την οποία έχει προκρίνει το εσωτερικό συνταγματικό δίκαιο για να διασφαλίσει την εφαρμογή των αρχών του δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να ματαιώνει, να αναστέλλει, να περιορίζει ή να μεταθέτει χρονικώς την εκ μέρους του επιληφθέντος της υποθέσεως εθνικού δικαστηρίου δυνατότητα ασκήσεως του πάγιου καθήκοντός του, κατ' εφαρμογήν της προμνημονευθείσας νομολογίας, να μην εφαρμόζει εθνικό νόμο που αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης.

66. Η εφαρμογή της αρχής της ισοδυναμίας ουδόλως θέτει εν αμφιβόλω τη νομολογία αυτή.

67. Βάσει της αρχής αυτής, οι δικονομικές προϋποθέσεις ασκήσεως των ενδίκων βοηθημάτων που σκοπούν στη διασφάλιση των δικαιωμάτων τα οποία οι πολίτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκές από εκείνες που αφορούν παρόμοια ένδικα βοηθήματα του εσωτερικού δικαίου²⁷.

68. Εν προκειμένω, όμως, αδυνατώ να διαπιστώσω τον λόγο για τον οποίο η μη εφαρμογή επί συγκεκριμένης διαφοράς του εθνικού νόμου που αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης θα ήταν λιγότερο ευνοϊκή για τον πολίτη από την κίνηση παρεμπόδισης διαδικασίας ελέγχου συνταγματικότητας με σκοπό την ακύρωση του νόμου αυτού. Τουναντίον. Όπως επισημαίνει το ίδιο το αιτούν δικαστήριο, η εφαρμογή της διαδικασίας αυτής είναι σχετικώς επαχθής, καθόσον συνεπάγεται επιπλέον έξοδα και καθυστερήσεις για τους πολίτες, ενώ το εθνικό δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να διαπιστώσει ότι εθνικός νόμος δεν είναι συμβατός με το δίκαιο της Ένωσης άμεσα στο πλαίσιο της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί και, επομένως, να μην εφαρμόσει τον νόμο αυτό, διασφαλίζοντας κατά τον τρόπο αυτό την άμεση προστασία των πολιτών.

69. Επομένως, καθόσον θα είχε το παράδοξο αποτέλεσμα να εξασθενήσει την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, η αρχή της ισοδυναμίας, όπως έχει νοηθεί και σε περίπτωση όπως η εκτεθείσα στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν πρέπει να τύχει εν προκειμένω εφαρμογής.

24 — 106/77, EU:C:1978:49.

25 — C-188/10 και C-189/10, EU:C:2010:363.

26 — Σκέψη 44 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

27 — Βλ. απόφαση *Agrokonsulting-04* (C-93/12, EU:C:2013:432, σκέψη 36).

70. Κατά συνέπεια, λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, φρονώ ότι, εντός του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, η αρχή της ισοδυναμίας, σε συνθήκες όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, δεν επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια υποχρέωση υποβολής ερωτήματος σε συνταγματικό δικαστήριο όσον αφορά το αν είναι σύμφωνος με υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνα δικαίου νόμος που θεωρούν αντίθετο προς τον Χάρτη, με σκοπό την ακύρωση του νόμου αυτού. Διάταξη του εθνικού δικαίου περί τέτοιας υποχρεώσεως δεν αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης, υπό τον όρο ότι δεν ματαιώνει, αναστέλλει, περιορίζει ή μεταθέτει χρονικώς την εκ μέρους του εθνικού δικαστηρίου άσκηση του καθήκοντός του να εφαρμόζει τις διατάξεις του δικαίου αυτού και να διασφαλίζει την πλήρη αποτελεσματικότητά του, μη εφαρμόζοντας αυτεπαγγέλτως, εφόσον παρίσταται ανάγκη, κάθε αντίθετη διάταξη του εθνικού δικαίου, και της αρμοδιότητάς του να υποβάλλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο.

V – Πρόταση

71. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο Oberster Gerichtshof ως εξής:

- 1) Το άρθρο 24 του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ερμηνευόμενο με γνώμονα το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει την έννοια ότι η παράσταση ενώπιον εθνικού δικαστηρίου του επιτρόπου του απόντος εναγομένου, ο οποίος διορίσθηκε κατά το εθνικό δίκαιο, δεν συνιστά παράσταση κατά το άρθρο 24 του κανονισμού αυτού.
- 2) Εντός του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, η αρχή της ισοδυναμίας, σε συνθήκες όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, δεν επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια υποχρέωση υποβολής ερωτήματος σε συνταγματικό δικαστήριο όσον αφορά το αν είναι σύμφωνος με υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνα δικαίου νόμος που θεωρούν αντίθετο προς τον Χάρτη, με σκοπό την ακύρωση του νόμου αυτού.

Διάταξη του εθνικού δικαίου περί τέτοιας υποχρεώσεως δεν αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης, υπό τον όρο ότι δεν ματαιώνει, αναστέλλει, περιορίζει ή μεταθέτει χρονικώς την εκ μέρους του εθνικού δικαστηρίου άσκηση του καθήκοντός του να εφαρμόζει τις διατάξεις του δικαίου αυτού και να διασφαλίζει την πλήρη αποτελεσματικότητά του, μη εφαρμόζοντας αυτεπαγγέλτως, εφόσον παρίσταται ανάγκη, κάθε αντίθετη διάταξη του εθνικού δικαίου, και της αρμοδιότητάς του να υποβάλλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.